

Pastýřský buk a Dub v Jedličné podlehly klimatickým výkyvům

Jaroslav Michálek, Muzeum Sokolov

Na přelomu listopadu a prosince 2014 zasáhla naše území výrazná tlaková níže Xandra. Zatímco v Itálii a Francii způsobila záplavy a nad Balkán přinesla jarní teploty, ve střední Evropě byla již ve své spodní části výrazně podchlazená ledovým vzduchem nasátým z přízemních vrstev atmosféry v Rusku. Kapky vody tak dopadaly a při dopadu mrzly na všech neprohřátých předmětech. Takovými byly nejen troleje, elektrická vedení

a zaparkovaná auta, ale především větve stromů. Vzniklá námraza narůstala několik dnů a dosáhla vrstvy až pěti centimetrů. Pod těžkým ledovým krunýřem se začalo mnoho stromů hroudit. Z kmenů se vylamovaly kosterní větve, rozpadaly se dosud celistvé koruny, jehličnanům se odlamovaly špice. Nejvíce trpěly solitéry na otevřených pláních a bohatě zavětvěné stromy na obvodech lesních porostů ve Slavkovském lese a na Tepelské vrchovině. Došlo k dlouho nevidané spoušti – zániku či poškození tisíců stromů. Mezi ty, které námraza těžce poničila, patřil i památný strom nad Lazy ve Slavkovském lese, známý pod názvem Pastýřský buk. Až do kritické námrazy patřil mezi nejkrásnější solitérní buky v České republice, zpopularizovaný i druhým místem v anketě Strom roku v roce 2003. V Karlovarském kraji neměl obdoby, snad nejvíce se mu podobal také rozložitý, ale útlejší památný buk z hráze rybníka nad Sedlečkem u Karlových Varů. Pastýřský buk nad Lazy byl obdivován jak pro mohutnost kmene (obvodem 607 cm v roce 2014 patřil mezi nejsilnější buky u nás), tak především pro nádhernou korunu plnou propletených větví. Jejím základem byla trojice silných kosterních větví, do nichž se kmen rozděloval už ve výšce necelých dvou metrů. A zde, v sedle, v nenápadných trhlinách a v hnilobou zasažených místech horní části kmene byla Achillova pata buku. Jestli pádu nejsilnější kosterní větve přispěl vítr nebo stačila prostá ledová zátěž, to nevíme. Jisté je, že se v rozměrné jizvě v poškozeném kmenu náhle odkryl velký vyhlíží

◀ Pastýřský buk v lednu 2003 a v květnu 2015. Foto Jaroslav Michálek.

otvor do centrální dutiny. Dnes zůstává z těžce poškozeného stromu jen asi polovina objemu koruny na dvou kosterních větvích. Ty byly na jaře stabilizovány pevnou vazbou. Koruna je ale silně vykloněná z osy a široce rozevřená, proto i snadno zranitelná nárazovým větrem. Buk přežil letošní mírnou zimu, olistil se a zdá se, že ještě nějakou dobu vydrží. Zkušenosti s podobně postiženými starými buky (např. hraniční buk u hájovny Teslíny v Brdech) však optimismu nepřidají. Infekce dřevokaznými houbami a rychlý rozpad těžké dřevní hmoty je nejčastější příčinou definitivního konce bukových obrů. Rychlý úbytek nejmohutnějších buků na území celé republiky v posledních třiceti letech je velmi nápadný a zřejmě nezvratný.

Poměrně chladnou polovinu letošního června vystřídala první vlna letošních veder doprovázených bouřkami a silným nárazovým větrem. A právě vítr se stal osudným dalším stromové dominantě, památnému stromu chráněnému pod názvem Dub v Jedličně. Majestátní strom se do té doby tyčil v otevřené rybníční krajině Františkolázeňska nad polem poblíž silničky od Dvorečku do Krapic. Byl to strom opravdu impozantní, jeho pravidelná silueta byla zdaleka viditelná. Košatou korunu tvořilo několik velmi silných kosterních větví, na které se krátký kmen dubu náhle dělil. Celá koruna byla až do osudné bouřky velmi zachovalá, plná, jen mírně prochlá. Zdanlivě pevný kmen byl ale infikován sírovcem žlutooranžovým (*Laetiporus sulphureus*), způsobujícím kostkovitou červenou hnilobu jádrového dřeva. Střed kmene se rozpadal a ukotvení těžkých větví ztrácelo pevnost. Toto ohrožení stability stromu nebylo nijak nápadné, navíc strom byl vzdálený od míst, kde by mohl být pádem větví či vývratem nebezpečný. Varováním mohla být spára, táhnoucí se v celé délce kmene, z jejíž rozšířené spodní části se sypla ztuhlá dřevní hmota. Bouře s vichrem, které se krajinou 7. července prohnaly, vylomily

hlavní kosterní větev i s částí kmene a kompaktní koruna se náhle rozevřela. Tím se úplně rozlámání stromu stalo otázkou krátkého času. Proto nebylo divu, že v posledních červencových dnech stačilo několik poryvů silného větru, aby se z poškozeného kmene odlámaly i zbylé těžké kosterní větve. Dnes tu na místě stromového velikána spatříme pětimetrový pahýl s několika spodními haluzkami dosahujícími osmimetrové výšky. O osudu zbytku památného stromu se jedná. Pravděpodobně bude zachován, silné báze odlámaných kosterních větví zůstanou ležet pod torzem jako útočiště hmyzu a na informační tabuli v sousedství se seznámíme s příběhem dubu, v minulosti považovaného za jeden z našich nejkrásnějších stromů ve volné krajině. ■

► Dub v Jedličně v květnu 2005 a v říjnu 2015. Foto Jaroslav Michálek a Stanislav Liška.